

2022 Gegužės 25 d.

Jungtinis Baltijos šalių ir Suomijos kvietimas didinti regiono bendradarbiavimą palaipsniui atsisakant iškastinio kuro.

Gerb. Ministre Pirmininke K. Kallas,
Gerb. Ministre Pirmininke S. Marin,
Gerb. Ministre Pirmininke K. Kariņš,
Jūs Ekselencija Prezidente G. Nausėda,

Mes, pasirašiusieji šį jungtinį laišką, kreipiamės į Jus prieš artėjančią Europos Tarybos posėdį Gegužės 30-31 dienomis norėdami pateikti siūlymus siekiant regiono nepriklausomybės nuo iškastinio kuro iš Rusijos ir, ilgalaikėje perspektyvoje, viso iškastinio kuro.

Nuo karo Ukrainoje pradžios, Estija, Latvija, Lietuva ir Suomija demonstruoja išskirtinį bendradarbiavimą užsienio reikalų ir saugumo klausimais. Džiaugiamės Jūsų pastangomis skubiai atsisakyti rusiško iškastinio kuro importo. Matydami šios bendradarbiystės potencialą apgailestaujame, jog tolstant nuo rusiško iškastinio kuro nėra pakankama pastangų kurti tvarų tolimesnių žingsnių planą regione. Siekdamos energetinio stabilumo, kiekviena šalis perdėtai ieško naujų dujų importo šaltinių iš kitų šalių, kai tuo tarpu turėtume telkti jėgas ties bet kokio iškastinio kuro vartojimo laipsniško nutraukimo regione.

Norint pasiekti esminių rezultatų mažinant dujų poreikį regione yra būtina, jog trijų Baltijos šalių ir Suomijos dujų rinkos sprendimai būtų derinami tarpusavyje. Šiuo metu Estijos, Latvijos ir Suomijos planai pastatyti naujus nuolatinis suskystintų dujų terminalus kelia grėsmę sukurti perteklinius pajėgumus, kurie neatitinka suvartojamų dujų poreikio regione. Šie projektai įpareigotų regioną ateinančius dešimtmečius likti ties brangiu ir taršą keliančiu iškastiniu kuru. Regionas negali sau leisti nekoordinuotais ir privataus sektoriaus vedamais veiksmais nutolinti šalių perėjimą prie atsinaujinančios energetikos. Tai akivaizdu iš naujausios Tarpyvyriausybės klimato kaitos komisijos ataskaitos: norint įgyvendinti Paryžiaus susitarimą, leisiantį išvengti baisiausių klimato kaitos padarinių, būtinos ryžtingos pastangos sumažinti šiltnamio efekto dujų emisijas.

Mes primygtinai kviečiame Jus apsvarstyti laiške pateiktas rekomendacijas planuojant kitus žingsnius Suomijos ir Baltijos šalių regiono nepriklausomybės nuo rusiško ir viso iškastinio kuro link, ir atsižvelgti į RePowerEU paketą bei Europos Žaliojo kurso keliamus tikslus:

- **Nedelsiant uždrausti iškastinio kuro iš Rusijos importavimą ir sudaryti detalius tolimesnius planus, kurie leistų kuo skubiau atsisakyti iškastinio kuro, tuo pat metu užtikrinant, kad nėra pakenkiama biologinei įvairovei, aplinkai ar žmonių socialinei gerovei.** Mūsų regionas yra vienas iš vedlių bandant užtikrinti ES masto draudimą iškastinio kuro importavimui iš Rusijos ir galėtų tęsti lyderystę kuriant bendrus regiono planus nuosekliam iškastinio kuro bei iškastinio kuro subsidijų atsisakymui.
- **Įvykdyti regioninio dujų sektoriaus dekarbonizacijos galimybių vertinimą, įtraukiant tikslus skaičius ir numatomą dujų poreikį.** Vertinimas turi atitikti tarptautinius įsipareigojimus, tokius kaip Europos Žaliojo Kursas, "Fit for 55" paketas ir Paryžiaus susitarimas. Dėl klimato tikslų ir dekarbonizacijos procesų neišvengiamai krentant dujų poreikiui yra būtina užtikrinti kad jokios ilgalaikės iškastinio kuro infrastruktūros nebūtų planuojamos prieš šio tyrimo rezultatus, įskaitant skystųjų dujų terminalų statybą.

- **Tenkinant dujų poreikį trumpalaikėje perspektyvoje reikia išvengti neatsipirksiančių ilgalaikių dujų importavimo sutarčių įsipareigojant tik dujų importavimo sutartims su konkrečiais trumpalaikiais terminais.** Dujų tiekimas iš kitų šalių turi būti trumpalaikė priemonė, naudojama tik iki įgyvendinto iškastinio kuro atsisakymo ir perėjimo prie atsinaujinančių energijos šaltinių, biodujų pagamintų iš žemės ūkio atliekų ir žaliojo vandenilio (ten, kur elektrifikaciją nėra galimas sprendimas).
- **Koordinuoti bendrą regioninį atsaką į pokyčius energetikos rinkoje, įskaitant ir dujų iš Rusijos atsisakymą.** Bendradarbiaujant klimato ir energetikos klausimais, turi būti atsižvelgta į visas priemones, įskaitant bendras pastangas skatinti žiedinę ekonomiką ir perėjimą prie klimatui neutralių sprendimų visose srityse – nuo tyrimų iki regioninių atsinaujinančios energetikos projektų vystymo.
- **Skubiai gerinti pastatų energinį naudingumą ir energijos vartojimo efektyvumo priemones, kurios yra kertinės norint sumažinti iškastinio kuro poreikį ir aukštų energijos kainų pasekmes.** Pavyzdys galėtų būti papildomo finansavimo skyrimas esamoms energinio naudingumo priemonėms, tokioms kaip pastatų renovacija, ir mažinti administracinę naštą gyventojams. Kai kurios pakankamai greitos priemonės yra stogų ir sienų apšildymas, išmaniųjų skaitiklių diegimas ir tvaraus apšvietimo sistemos. Kitų šalių gerosios praktikos gali tapti sektiniais pavyzdžiais ir skatinti mūsų šalių glaudų bendradarbiavimą.
- **Padėti pramonei sumažinti dujų poreikį ir energijos suvartojimą, suteikiant pagalbą pereiti nuo dujų prie šilumos siurblių, diegiant žiedinės ekonomikos modelius ir prioritetizuojant atsinaujinančių energijos šaltinių, tokių kaip biometanas ir atsinaujinantis vandenilis, naudojimą.** Būtina lengvinti atsinaujinančios energijos pirkimo-pardavimo sutartis (PPAs) ir skatinti kitokią, nematerialinę, pagalbą, tokią kaip mokymo programos skirtos energinio naudingumo priemonių diegimui.
- **Ženkliai pagreitinti atsinaujinančių energetikos šaltinių diegimą, transporto elektrifikaciją ir atsinaujinančios energijos kaupimo sistemų diegimą.** Tai reikalauja keleto žingsnių, kurių dalis yra išdėstyti Europos Komisijos “RePowerEU” plane – nuo prijungimo prie tinklų galimybių didinimo, saulės ir vėjo energetikos pajėgumų plėtros iki spartesnės transporto ir šildymo sistemų elektrifikacijos. Todėl yra būtina:
 - Paskirti prioritetines teritorijas vėjo jėgainių statymui ir pagreitinti leidimų išdavimo procesus, tuo pat metu gerbiant aplinkosauginius kriterijus ir poreikį įvertinti galimas pasekmes aplinkai;
 - Ant viešųjų pastatų ir automobilių stovėjimo aikštelių įdiegti saulės energijos elektrines ir apsvarstyti galimybes dėl privalomų saulės elektrinių ant visų naujų ir renovuotų pastatų stogų;
 - Finansiškai ir kitais būdais remti gaminančio vartotojo modelio priemones, atsinaujinančių išteklių energijos bendrijas ir elektros dalijimosi schemas;
 - Remti dujų katilų pakeitimą šilumos siurbliais ir daugiabučių pastatų prijungimą prie energetiškai naudingo centrinio šildymo miestuose;
 - Uždrausti dujų katilų diegimą naujuose gyvenamuosiuose ir privačiuose namuose;
 - Sustabdyti miškų kirtimą ir durpių gavybą energetiniams tikslams;
 - Palaikyti miestų šildymo dekarbonizaciją panaudojant atlikusią šilumą ir pramoninius šilumos siurblius;
 - Skatinti patikimų energijos kaupimo technologijų plėtrą, tokių kaip hidroakumuliacija ir šilumos saugyklos;

- Greitinti sprendimus skatinančius elektromobilių naudojimą ir kuo greičiau pereiti prie transporto priemonių elektrifikacijos.
- **Palaikyti ryžtingesnius energetinius tikslus „Fit for 55” pakete**, ir įtraukti aukštesnes ambicijas ES Energijos vartojimo efektyvumo, ES Pastatų energinio naudingumo, ES Skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją direktyvose bei padidinti anglies dvideginio standartus automobiliams ir sunkvežimiams.

Mes skatiname būti ryžtingiems įgyvendinant sprendimus išdėstytus Europos Žaliajame kurse. Karas Ukrainoje juos padaro skubesiais bei opesniais; jo akivaizdoje šie žingsniai virsta tvirtu atsaku agresoriui. Mes tikimės kad priimsite mūsų siūlymus ruošdamiesi Europos Tarybos posėdžiui. Mes esame pasiruošę paremti Jūsų pastangas ir tikimės bendradarbiauti šiais klausimais ateityje.

Pagarbiai

Žemiau pasirašusios organizacijos

Lietuvoje

VšĮ “Žiedinė ekonomika”, Circular Economy

Asociacija Klaipėdos žalieji, Association Greens of Klaipėda

Susivienijimas Žali LT, LT Greens

Aplinkosaugos koalicija, Environmental Coalition of Lithuania

Aplinkosaugos informacijos centras, Environmental Information Center

Asociacija “Klaipėdiečių iniciatyva už demokratiją ir ekologiją (KIDE)”, Klaipėdian Initiative for Democracy and the Environment

Lietuvos ornitologų draugija, Lithuanian Ornithological Society

Labanoro klubas, Labanora’s Forest Club

VšĮ Aplinkos apsaugos politikos centras, Center for Environmental Policy

VšĮ “Už švarią Lietuvą”, For a Clean Lithuania

Kūrybos kampas 360°, Creative Corner 360°

Lietuvos gamtos fondas, Lithuanian Fund for Nature

Studentų Gamtininkų mokslinė draugija, Student Scientific Society of Natural Sciences

Fridays for Future Lithuania

Sukilimas prieš išnykimą, Extinction Rebellion Lithuania

Latvijoje

Green Liberty, Zaļā brīvība

Birdlife International Latvia, Latvijas ornitoloģijas biedrība

Pasaules dabas fonds (WWF-Latvia)

Coastal Environmental Protection Society, Piekrastes vides aizsardzības biedrība

Fridays for Future Latvia

Baltic Environmental Forum Latvia, Baltijas Vides Forums

Estijoje

Estonian Fund for Nature, Eestimaa Looduse Fond

Estonian Green Movement, Eesti Roheline Liikumine

Save Estonia's Forests, Päästame Eesti Metsad

Green Pärnu County, Roheline Pärnumaa

Estonian Roundtable for Development Cooperation, Arengukoostöö Ümarlaud

Niilusoo NGO, MTÜ Niilusoo

MTÜ Ökotark (Bioneer.ee)

Matka-Rebane OÜ

Tartu Students' Nature Conservation Circle NPO, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering MTÜ

Tipu Nature School NGO, MTÜ Tipu Looduskool

Estonian Environmental Education Association, Eesti Keskkonnahariduse Ühing

Birdlife Estonia, MTÜ Eesti Ornitoloogiaühing

Stockholm Environment Institute Tallinn Centre, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus

Estonian Environmental Law Center (EELC), Keskkonnaõiguse Keskus

NGO West Coastland, MTÜ Läänerannik

NGO Estonian Seminatural Grasslands Conservation Association, MTÜ Pärandkoosluste Kaitse Ühing

Baltic Environmental Forum Estonia, MTÜ Balti Keskkonnafoorum

Estonian Society for Nature Conservation, Eesti Looduskaitse Selts

Fridays for Future Estonia

Suomijoje

Friends of the Earth Finland, Maan ystävät

Finnish Association for Nature Conservation, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Greenpeace Nordic

Finnish Nature League, Luonto-Liitto ry

Creatura Think & Do Tank

Fridays For Future Finland

Protect Our Winters Finland

350 Finland

Climate Move

GREENPEACE

